

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

שם השיעור Tehillim 90-92: A Journey of Emunah

שם המרצה (כתובת דוא"ל) - Rabbannit Leah V. Herzog. leahvaleries@gmail.com

Yemei Iyun b'Tanach

28 Tammuz 5783/17 July 2023

OUTLINE

- I. Introduction
 - A. Tehillim as part of Ketuvim
 - B. Who wrote what (in general) ? Who wrote these 3 perakim (specific)
 - C. Moshe's "backstory" and why it's important
- II. Tehillim 90: The beginnings
 - A. Why Emunah is SO difficult
 - B. Hashem vs. Nature
 - C. The Sneh and the Makkot
 - D. Beginnings of Geulah
- III. Tehillim 91: Life in the Midbar
 - A. The Ideal: Gan Eden and the Midbar
 - B. Har Sinai and the Mishkan
 - C. The Midbar Experience
- IV. Tehillim 92: Shabbat as a Concept
 - A. Shabbat as Olam Haba and/or Yemot HaMashiach
 - B. The Journey from 90 to 91 to 92
 - C. Shabbat as a miniature of Gan Eden in Olam HaZeh

1. בבא בתרא יד דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים על ידי אדם הראשון על ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם ועל ידי משה ועל ידי היםן ועל ידי ידותן ועל ידי אסר ועל ידי שלשה בני קרח
2. רד"ק צא:א יושב. לא נזכר בזה המזמור שם המשורר לפיכך אמרו בדרש כי משה רבינו חיבר כל אלו המזמורים שהם אחד עשר מזמורים שלא נזכר שם המשורר עד לדוד מזמור כנגד אחד עשר שבטים שבירך. (מבוסס על מדרש תהלים צ:ב)
3. צא: תפילה למשה איש האלוקים---(א) שורש המילה "תפילה" (ב) משה (ג) איש (ד) אלוקים
4. ר' בחיי שמות ג:א ומשה היה רועה. אחז משה רבינו האומנות הזה כמנהג הצדיקים הראשונים, כי כן מצינו בהבל הצדיק, גם באבות העולם, גם בשבטים, והטעם כדי שיתרחק מן הישוב שהוא עלול אצל החטא, ועוד כדי להתבודד בנבואה, ומה שאמר אחר המדבר למדך הכתוב שהיה משה מתרחק מן

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

- השדות כדי שלא ירעה צאנו בשדה של אחרים ויבא לידי גזל, לא פירש הכתוב כמה שנים עמד משה במדין, ודרשו רז"ל ארבעים שנה ישב משה במצרים וארבעים שנה במדין וארבעים שנה במדבר, וכן דרשו רז"ל על רבי עקיבא שהיו ימיו מאה ועשרים שנה כמשה רבינו, ואמרו עליו ארבעים שנה עסק בפרקמטיא ארבעים שנה למד ארבעים שנה לימד, וכמו כן הלל הזקן, גם רבן יוחנן בן זכאי
5. אבן עזרא צ"א אמר רבי משה: כי מעון מגזרת עין מקום מבט עין. והנכון בעיני: שהוא ממעון קדשך והיא התקרה העליונה, כמו: ויהי בשלם סוכו והנה מעונתו כנגד סוכו. והטעם: כי השמים אינה מעונות לנו באמת רק אתה המעון באמת, ודור הולך ודור בא והמעון עומד לא ישתנה.
6. תהלים צ"א-י כוחו וגודלו של אלוהים—G-d's greatness in all dimensions
7. המפגש הראשון בין משה לאלוהים—מראה הסנה
- ר' בחיי: ומפני שעתה היתה תחלת נבואת משה רצה הקב"ה לחנכו מעט מעט ולהעלותו ממדרגה למדרגה עד שיתחזק שכלו, משל למה"ד לאדם היושב בבית אפל זמן מרובה אם יצא פתאום ויסתכל לעין השמש יחשכו ראיותיו ועל כן צריך שיסתכל באור מעט מעט עד שיהיה רגיל בכך. וכשם שיקרה זה באור השמש הוא הדין והוא הטעם בעצמו באור השכל
8. מטרת המכות וניסי מצרים: "למען תדעון"
9. במדבר רבה י"ב:ג' וַיְהִי בַּיּוֹם פְּלוֹת וּגּוֹ', הָדָא הוּא דְּכָתִיב (תהלים צא, א): יֵשֶׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן. אָמַר רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַב אֲדִי, מִי אָמַר הַמְּזֻמָּר הֵנָּה, הָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁבָּא שְׁלֵמָה וְאָמַר, וְלֹא אָמַרוּ אֲלָא מִשָּׁה, הָדָא הוּא דְּכָתִיב: יֵשֶׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן, זֶה מִשָּׁה שֶׁיֵּשֶׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן, שֶׁנֶּכְנַס בְּתוֹךְ הָעֵנָן שֶׁהוּא סֶטֶר עֲלִיּוֹן, כְּמָה דְּתִימָא (אויב כב, יד): עֲבִים סֶטֶר לוֹ. וְכֵן פָּתוּב (שמות כד, יח): וַיָּבֹא מִשָּׁה בְּתוֹךְ הָעֵנָן, (תהלים צא, א): בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן, שְׁלֵן שֵׁם לִינֹת הַרְבֵּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד, כח): וַיְהִי שֵׁם עִם יְקוֹק אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאֲרֻבָּעִים לַיְלָה, וְהוּא אָמַר (תהלים צא ב): אָמַר לִיקוֹק מַחְסֵי וּגּוֹ'.
...הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסֶטֶר שֶׁל עוֹלָם הוּא רוֹאֶה אֶת הַכֹּל וְאֵינוּ נִרְאֶה, הוּא נִתְאַוֶּה לְלוֹן בְּצֵלָנוּ.
10. מדרש תנחומא, ויקהל ג':ג' וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ בְּצֵלָל. שֶׁעָשָׂה צֵל לֹא-ל, שֶׁנֶּאֱמַר: יֵשֶׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן, בְּצֵל שְׁדֵי תְלוֹנָן (תהלים צא, א).
11. מקדש כ"ב במקום להר סיני
- רמב"ן שמות כה:א וסוד המשכן הוא. שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר וכמו שנאמר שם (שמות כ"ד:ט"ז) וישכן כבוד יקוק על הר סיני, וכתוב (דברים ה כא) הן הראנו יקוק אלקינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן וכבוד ה, מלא את המשכן (שמות מ'ל"ד). והזכיר במשכן שני פעמים וכבוד יקוק מלא את המשכן, כנגד "את כבודו ואת גדלו"; והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני. ובבא משה (שמות ל"ד:ל"ד) היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני.. כי שם יהיה בית מועד לדבור ונקדש בכבוד: ...
12. מלבי"ם צא:ג' כי הוא יצילך מכל רעות המתרגשות בעולם, בין מרעות בעלי הבחירה שעז"א מפח יקוש, בין מרעות הבאות ע"י הטבע שעז"א מדבר הוות
13. רד"ק צא:יא-יב לך בעבורך יצוה מלאכיו בעבורך שישמרוך בכל אשר תלך...תהיה כל כך מוצלח שיראה בעיניך כיאלו המלאכי' ישאוך שלא תגנוף באבן...
14. מצודת דוד צא: יא-יב המלאכים ההם ישאו אותך על כף ידסולא יעזבוך ללכת בארץ רגלי כי פן תכה רגליך באבן המוטל בארץ והוא משל על גודל השמירה וההשגחה:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

15. רש"י ויקרא א:א ויקרא אל משה. לְכָל דְּבָרוֹת וּלְכָל אֲמִירוֹת וּלְכָל צְוִיִּים קִדְמָה קִרְיָאָה, לְשׁוֹן חֶפֶה, לְשׁוֹן שְׂמֵלָאֲכִי הַשָּׁרֵת מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ, שְׂנַאֲמַר וְקָרָא זֶה אֶל זֶה (ישעיהו ו'),
16. בראשית רבה כב:יג אָמַר רַבִּי לִוִּי הַמְזֻמָּר הָיָה אָדָם הָרָאשׁוֹן אָמְרוּ וְנִשְׁתַּפַּח מְדוּרוֹ וּבָא מִשָּׁה וְחָדְשׁוּ עַל שְׁמוֹ, מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לִיקוּק וּגו'.
17. בראשית רבה יא תָּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, אָמְרָה שַׁבָּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם לְכָל יֵשׁ בֶּן זִוְג, וְלִי אֵין בֶּן זִוְג. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶּן זִוְגָה. וְכִינּוּן שְׁעָמְדוֹ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָרַם סִינִי אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זָכְרוּ הַדָּבָר שְׁאֲמַרְתִּי לְשַׁבָּת, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶּן זִוְגָה, הִינּוּ דְבוּר (שמות כ, ח): זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ.
18. רד"ק צב:א רד"ק--יום השבת טוב להודות בו ליקוק משאר ימי השבוע כי האדם פנוי מעסקי העולם ונשמתו נח מטרדת הגוף ומתעסקת בחכמה ובעבודת האלקים, וטוב לומר לשמך עליון כי הנשמה העליונה תמצא מקום לשבח לך שאתה עליון:
19. מלבי"ם מזמור שיר ליום השבת, שיר הזה ידבר מהשגחת יקוק בעולמו, שהגם שנראה שהכל נוהג ע"פ הטבע מ"מ עין משכיל יראה בו השגחת יקוק, ויביט עונשי הרשעים וגמול הצדיקים, הגם שיקוק הסתיר השגחתו מעין ההמון למען יהיה מקום לבחירה, ויען שיום השבת הוא עדות על ההנהגה השגחיית ושהעולם לא נמסר אל הטבע והמקרה, כמו שבארתי במקומו, לכן נתיסד שיר זה ליום השבת:
20. רד"ק צא:ח-ט אף על פי שהרשעים מצליחין אל יאמר אדם כי אין משגיח ורואה כמו שאומרים קצת מחוסרי אמנה, אין זה כמו שהם אומרי' אבל הוא משגיח ורואה, אבל תמהים בזה רוב העולם לפיכך אמר ואתה מרום לעולם יקוק כלומר אתה רואה הכל והנה יבא עת שיגיע לכל אחד כפי מעשיהם:
21. בראשית ב; דימויים של עצים ומים...